

มาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขัง : กรณีผู้กระทำความผิดหญิง คดียาเสพติด

ธิดารัตน์ ยวนทอง*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์**

บทคัดย่อ

ในการดำเนินการศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาการใช้อำนาจรัฐในการเอาตัวบุคคลที่กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดของประเทศไทย ซึ่งเปรียบเทียบกับการใช้อำนาจรัฐในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศและการดำเนินการตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules) ในส่วนของข้อกำหนดที่เกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้การคุมขัง เนื่องด้วยการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดในประเทศไทยนั้นมักจะใช้วิธีการหรือบทลงโทษโดยการคุมขังหรือการจำคุก มิได้มีการคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดประกอบด้วยแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นอายุ เพศ ประวัติ ภูมิหลัง ลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดกับครอบครัวและสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวจากการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐด้วย เพื่อนำผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและการศึกษาเปรียบเทียบมาใช้เป็นแนวทางพัฒนากฎหมายยาเสพติดและเสนอแนะเป็นมาตรการที่มีใช้การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดในประเทศไทย

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียาเสพติดในประเทศไทย ยังประสบปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้กระบวนการทำงานนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และในการจัดการกับผู้กระทำความผิดหญิงก็มิได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหญิงไว้ตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงอย่างเพียงพอ เนื่องจากการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในอำนาจรัฐเกินกว่าความจำเป็นของหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาคดีที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และเพื่อประกันการบังคับโทษ¹ โดยในทางปฏิบัตินั้นมักจะทำการควบคุมหรือคุมขังไว้โดยมิได้คำนึงว่า ผู้กระทำความผิดจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือจะไปก่ออันตรายประการอื่นหรือไม่ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ต่อผู้กระทำความผิดหญิงจะเป็นการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสากลว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิง (Bangkok Rules) และส่งผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดหญิงที่ต้องถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ออกแบบมาเพื่อรองรับและ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรดิ์พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.

ตอบสนองต่อความต้องการของผู้กระทำความผิดชายเท่านั้น ทำให้สายสัมพันธ์ในครอบครัวถูกตัดขาดลง ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไปในอนาคตได้ จากทฤษฎีภาพลักษณ์ของสตรี (Feminist Theory)² ที่กล่าวถึง อาชญากรรมและความเป็นธรรมนั้น มีอยู่หลายประเด็น แต่สิ่งที่ควรพิจารณาประเด็นแรกก็คือ คำถามที่ว่าทำไมผู้หญิงจึงต้องประกอบอาชญากรรม ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชายกระทำความผิดก็สามารถนำมาอธิบายได้ แต่จะมีประเด็นอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจมากเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงก็คือ เรื่อง การตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ทำให้ผู้หญิงเกิดพฤติกรรมด้านลบจนสามารถกระทำความผิดกฎหมาย ขึ้นได้ตามมา และมีปัจจัยต่าง ๆ อีกมากมายที่ส่งผลให้ผู้หญิงกระทำความผิดเพิ่มขึ้น จึงต้องให้ความสนใจกับสาเหตุและปัจจัยในการกระทำความผิดของผู้หญิงเป็นพิเศษ

สำหรับในต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นทุกหน่วยงานจะต้องช่วยกันในการบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น หน่วยงานตำรวจ กรมคุมประพฤติ ราชทัณฑ์ ศาลและหน่วยงานสาธารณสุข จึงทำให้มีการแก้ปัญหาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้กระทำความผิดของประเทศอังกฤษ เมื่อถูกจับแล้วตำรวจจะใช้วิธีการจัดการที่แตกต่างกันไปโดยให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ใช้ดุลพินิจ และตามกฎหมายยาเสพติดของประเทศเยอรมนีนั้น ได้ให้อำนาจแก่รัฐในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในเรือนจำเป็นระยะเวลาที่แตกต่างจากการกระทำความผิดฐานอื่น และการกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น โดยพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากสากลด้วย และตามกฎหมายของทั้งสองประเทศนี้จะมีมาตรการที่เป็นมาตรการอื่นเพื่อแทนการลงโทษจำคุก เช่น ประเทศอังกฤษจะมีมาตรการคุมขังเป็นระยะเวลาและศาลอาจกำหนดมาตรการอื่นมาใช้ควบคู่กับมาตรการนี้ได้ และในประเทศเยอรมนีนั้นถ้าเป็นความผิดไม่ร้ายแรง ศาลอาจกำหนดมาตรการห้ามกระทำการบางอย่างได้ และศาลมีอำนาจใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุกหรือมาตรการรอกการลงโทษ³ ก็ได้

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติด เพื่อให้มีวิธีการเฉพาะที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดตามหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิง และบัญญัติมาตรการเลี้ยงโทษจำคุกหรือมาตรการที่มีใช้การคุมขังมาใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในประเทศไทย

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นตามมา เป็นผลโดยตรงที่

---

² อรรถพร ชูบำรุง,อุนิษา เลิศโตมรสกุล, อาชญากรรมและอาชญาวิทยา, (พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), น.239.

³ Mark A.R.Kleiman, James E Hawdon, Encyclopedia of Drug Policy. SAGE Publications.Lnc.2455 Teller road Thousand Oaks California 91320,2011.

ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำงานมากขึ้น มีการจับกุมผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายสภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในการบริหารจัดการว่ามีประสิทธิภาพแค่ไหน เพียงไร⁴

จากสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยมีปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดกฎหมายทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่พบว่าการจับกุมและดำเนินกระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้น และพบว่าในปริมาณของผู้กระทำความผิดที่ถูกจับได้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิงรวมอยู่ด้วยในสัดส่วนไม่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดทั้งหมด ผู้เขียนมีความเห็นว่าแม้วิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำคุก จะเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามวิธีการหรือแนวทางของสังคมที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับ แต่ถ้าพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจำคุกแล้วก็เพียงต้องการแยกผู้กระทำความผิดที่เลวร้ายและเป็นอันตรายออกจากสังคม เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมโดยตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกระทำความผิดได้อีก และแม้วิธีการลงโทษด้วยการจำคุกจะเป็นวิธีการที่สามารถแยกบุคคลที่กระทำความผิดออกจากสังคมและตัดโอกาสในการกระทำความผิดได้จริง แต่วิธีการดังกล่าวนี้มีข้อเสียค่อนข้างมากที่ตามมาโดยส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้กระทำความผิดเอง ครอบครัวผู้กระทำความผิด และที่สำคัญส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมในเกือบทุกด้าน จึงควรให้ความสำคัญในรายละเอียดของการจำคุกว่าควรใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายหรือเป็นอาชญากรโดยสันดานเท่านั้น ไม่ควรใช้วิธีการนี้เพียงเพราะเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับจากสังคมเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด กล่าวคือ การนำผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในคดียาเสพติดที่เป็นผู้เสพหรือเป็นผู้มีไว้ในครอบครองในปริมาณไม่มาก ที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิดร้ายใหญ่หรือผู้ค้ารายสำคัญที่จะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศชาติ ไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีและไม่อาจจะก่อให้เกิดความยุ่งเหยิงแก่คดีได้หรือจะไปก่ออันตรายประการอื่น และยังมีคำพิพากษาเด็ดขาดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ผู้เขียนเห็นว่า การควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้ในอำนาจรัฐเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้กระทำความผิด ครอบครัวและสังคมเท่าที่ควร ทั้งยังส่งผลกระทบในทางลบเสียมากกว่า เพราะในสังคมปัจจุบันผู้หญิงเป็นผู้รับภาระหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวเทียบเท่ากับผู้ชาย และผู้หญิงก็ต้องรับภาระหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ซึ่งถ้าบุคคลดังกล่าวถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้วก็จะทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับความเดือนร้อน รวมถึงสังคมอาจได้รับผลกระทบมากกว่าผลดีที่จะเกิดกับกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมตัวบุคคลดังกล่าวไว้ และโดยส่วนใหญ่แล้วพบว่าผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดนั้นพัฒนาขึ้นมาจากการเป็นผู้เสพแล้วจึงเข้าสู่วงการเป็นผู้ค้ารายย่อย เป็นผู้ที่ตั้งใจเข้ามาขายยาเสพติด แต่ทำเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือมี

---

⁴ธานี วรภัทร์, วิกฤตราชทัณฑ์ : วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554), น.14.

ปัญหาครอบครัว และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผลักดันให้เข้าสู่วงจรยาเสพติด อีกทั้งเป็นพวกที่ขาดโอกาส และทางเลือกในชีวิตที่ดีกว่าจึงหันเข้าสู่ยาเสพติด⁵

2. แนวคิด

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาถึงการใช้มาตรการการควบคุมตัว มาตรการที่มีใช้การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพฯ และมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดของต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและนำเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดและบัญญัติเป็นมาตรการที่มีใช้การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิงคดียาเสพติดของประเทศไทยเป็นบทเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาผู้กระทำผิดเรือนจำและเพื่อลดผลกระทบจากการเอาตัวผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของการควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวตามกฎหมายของต่างประเทศ คือ สหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในปัจจุบันมีการนำผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลไปควบคุมตัวไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทำให้จำนวนผู้กระทำผิดล้นเรือนจำ โดยจากสภาพเรือนจำนั้นมิได้มีการออกแบบมาเพื่อรองรับผู้หญิง สภาพเรือนจำจึงไม่เหมาะสมต่อการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดหญิง ทำให้การทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนของกรมราชทัณฑ์ขาดประสิทธิภาพในการดูแลควบคุมผู้กระทำความผิดหญิงในเรือนจำให้กลับตัวเป็นคนดีได้อย่างทั่วถึง การนำผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิงในคดียาเสพติดที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลไปควบคุมตัวไว้ในเรือนจำนั้น เป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาว่าด้วยหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือการควบคุมตัวระหว่างคดีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินการสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อยเพื่อประกันการมีตัวในการฟ้องคดีต่อศาลและเพื่อการบังคับโทษ ซึ่งหากพบว่าผู้กระทำความผิดมิได้มีการผิดการณ์จะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงต่อพยานหลักฐานหรือจะไปก่ออันตรายประการอื่น ก็ควรใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดแทนการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐ

3. หลักการ

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่กระทำผิดละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะ

---

⁵ นที จิตสง่าง, “การแก้ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/582021>

เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค⁶ โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไป

ปัญหาอาชญากรรม แม้เป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดอีกปัญหาหนึ่งของสังคมไทย แต่ปัญหานี้ถูกสร้างให้เติบโตและขยายตัวลุกลามอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติขั้นร้ายแรง ไม่ใช่เป็นเพราะมีการพัฒนาตัวสารเสพติดให้มีความรุนแรงมากขึ้นเป็นเหตุสำคัญ สาเหตุที่สำคัญมากกว่าน่าจะมาจากการขาดความรู้ (knowledge) ที่มาจากการทำวิจัยที่เป็นจริง สถานการณ์คดียาเสพติดที่ถูกจับกุมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคดียาเสพติดของกลุ่มผู้กระทำผิดหญิง เป็นอีกกรณีปัญหาหนึ่งที่เป็นภาระของรัฐ และจำต้องทำความเข้าใจและคลี่คลายให้เห็นมาโดยคดีที่สังคมมีต่อยาเสพติดและต่อผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะผู้หญิง ภายใต้สภาพความรุนแรงของปัญหาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดและทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย เมื่อศึกษาในสถานการณ์คดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงจะพบว่าในปี พ.ศ. 2557 นั้นมีจำนวนผู้ต้องขังหญิงถึง 45,225 คน นับเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังหญิงมากเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา จีนและรัสเซีย และหากเทียบกับจำนวนประชาชนต่อ 100,000 คน แล้วประเทศไทยจัดได้ว่ามีอัตราส่วนผู้ต้องขังหญิงต่อประชากร 100,000 คน มากเป็นอันดับ 1 ของโลก⁷ ในขณะที่บทบาทของศาลไทยก็ยังมีแนวโน้มในการพิจารณาโทษจำคุกจำเลยในคดียาเสพติดมากเป็นอันดับหนึ่ง เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมักเน้นไปที่การปราบปราม จับกุม ฟ้องคดี ทำให้มีคดียาเสพติดเข้าสู่ระบบยุติธรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁸

แม้ว่าข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติที่ช่วยทำให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้รับการคุ้มครองโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น รวมถึงมีแนวทางที่เป็นทางเลือกโดยมาตรการที่มีใช้การคุมขัง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ใช้สำหรับผู้กระทำผิดโดยทั่วไป โดยมิได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างเหมาะสมที่ควรจะมีข้อกำหนดสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากโดยลักษณะของเพศสภาพ ความรับผิดชอบและความต้องการพิเศษของผู้หญิงที่แตกต่างไปจากผู้ต้องขังชาย สิทธิมนุษยชนที่ผู้กระทำผิดหญิงในฐานะมนุษย์คนหนึ่งควรจะได้รับปัจจัยพื้นฐานและได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เป็นการลงโทษซ้ำซ้อนจากสังคมและสามารถกลับคืนไปอยู่รวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป จึงได้มีการทบทวนมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงโดยตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) สำหรับผู้หญิงอย่างเหมาะสมในระยะต่อมา เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 65 ได้รับรองร่างมติเรื่องข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

⁶ วชิราภรณ์ อนุกุล, “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ : ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557), น.13 - 14.

⁷ นที จิตสว่าง, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 4*.

⁸ สังคีต พิริยะรังสรรค์และคณะ, “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง วาทกรรมยาเสพติด : อิศราภาพของผู้ต้องขังหญิง, (กระทรวงยุติธรรม : ทูนิวิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, มีนาคม 2559), น.89.

ในเรื่องจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิง⁹ โดยฉันทามติและหรือเรียก เพื่อเป็นเกียรติกับประเทศไทยว่า “ข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร” (Bangkok Rules) ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีฐานะเป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามแต่ก็เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงที่ยอมรับกันในระดับสากลและประเทศต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ เพื่อยกระดับมาตรฐานของการราชทัณฑ์ของประเทศนั้น ๆ¹⁰

4. วิเคราะห์

ผู้เขียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิง และมาตรการที่ใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงตามแนวทางของกฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติด ตามหลักการในการดำเนินคดียาเสพติดของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและวิธีดำเนินการของสหราชอาณาจักรและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามลักษณะพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัวและสายสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้กระทำความผิดหญิงแต่ละบุคคลด้วย ว่ามีความจำเป็นหรือมีเหตุสมควรประการใดในการเอาตัวผู้นั้นไว้ในอำนาจรัฐด้วยการคุมขังหรือไม่ หรือควรจะใช้มาตรการใดในการเลี่ยงการคุมขังที่เหมาะสมและมีผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดและครอบครัวของผู้กระทำความผิดแต่น้อยที่สุด และหลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามหลักสากลว่าด้วยการใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังตามข้อกำหนดกรุงเทพมหานครด้วย

ในสังคมไทยปัจจุบันนั้นพบว่ามีปัญหาการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้นกว่าในอดีต ด้วยสาเหตุมาจากสภาพครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่เข้ามาสู่ครอบครัวและสังคมต่างก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น จากสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีนี้ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อยลง เกิดความขัดแย้งกันง่ายขึ้นจนกลายเป็นปัญหาครอบครัวที่จะมีผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวในระยะยาว และอาจกลายเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคตด้วย ปัญหาที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการกระทำความผิดของผู้หญิง คือ ผลจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้หญิง โดยเฉพาะการตกเป็นเหยื่อทางเพศการถูกข่มขืนกระทำชำเรา การถูกคุกคามทางเพศและการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งเมื่อผู้หญิงตกเป็นเหยื่อทางเพศหรือถูกทารุณกรรมทางร่างกายหรือจิตใจก็จะทำให้ผู้หญิงเกิดพฤติกรรมในทางลบขึ้น และทำให้ผู้หญิง

---

⁹ United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non – Custodial Measures of Women Offenders. (the Bangkok Rules), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Bangkok_Rules_ENG_22032015.pdf, 15 October 2015

¹⁰ นที จิตสว่าง, “แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/533423>

กลายเป็นอาชญากรต่อไปได้ เช่น การเป็นโสเภณี การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำของฝ่ายชายได้ก่อให้เกิดความทุกข์ยาก ความเดือนร้อนให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งเสริมต่อความอ่อนแอของผู้หญิงให้กล้ากระทำความผิดมากขึ้น¹¹ และในปัจจุบันมีการกระทำความผิดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่กระทำความผิดครั้งแรก กระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรมีขั้นตอนหรือกระบวนการรองรับผู้กระทำความผิดครั้งแรกที่แยกต่างหากจากผู้กระทำความผิดซ้ำ และต้องมีการพัฒนาระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรมอย่างจริงจัง เป็นที่ทราบว่สังคมไทยนั้นปีนสังคมเกษตรกรรมมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเป็นสังคมเกษตร ดังนั้นจึงต้องมีการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกร โดยจะต้องมีการศึกษาวิจัยและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย เพื่อลดผลกระทบหรือปัญหาที่อาจจะเกิดจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดลง

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังมีข้อบกพร่องที่เกิดจากการขาดความร่วมมือหรือการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาขาดความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้ และไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำให้สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีและอยู่กับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุขได้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีการทำงานร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบแบบแผน และกฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียาเสพติดของไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหญิงที่ไม่มีความร้ายแรงและไม่มึลักษณะเป็นอาชญากรโดยสันดาน ได้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวเองในสังคมเท่าที่ควร โดยได้มีการจัดการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐในระหว่างการสอบสวนและในพิจารณาของศาล ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติดมิได้บัญญัติถึงอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในส่วนนี้ไว้ จึงต้องนำหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐมาใช้ ผู้เขียนเห็นว่า การนำวิธีการดำเนินการในคดีอาญาทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐด้วยการควบคุมตัวหรือการคุมขังมาใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนั้นเป็นการนำมาใช้อย่างไม่เหมาะสม เนื่องจากสาเหตุหรือปัจจัยในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นจะแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาประเภทอื่น เช่น เกิดจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน มีฐานะยากจนหรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำหรือด้วยความจำเป็นประการหนึ่งประการใด ฯลฯ โดยพบว่าผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรกและเป็นเพียงผู้เสพ มีไว้เพื่อเสพหรือเป็นผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น มิได้เป็นผู้ค้ารายใหญ่หรือผู้รายรายสำคัญแต่ประการใด

ดังนั้นจึงควรมีมาตรการที่มีใช้การคุมขังหรือหลีกเลี่ยงการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติดอย่างชัดเจน

¹¹อาชญากรรมและอาชญาวิทยา, อ่างแล้ว เชียงอรธที่ 2, น.240.

เพื่อความถูกต้องเหมาะสมและสามารถแก้ปัญหาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างตรงจุด โดยเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงตัวกลับเป็นคนดีและไม่ถูกตีตราว่าเป็นนักโทษ และเพื่อป้องกันมิให้เกิดการเรียนรู้จากโรงเรียนอาชญากรในเรือนจำอีกด้วย

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยพบว่ายังมีจุดอ่อนและข้อด้อย ในด้านการทำงานอยู่พอสมควร กล่าวคือ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมนั้นเจ้าหน้าที่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องขาดความร่วมมือและการประสานงานกัน จึงทำให้ผลการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และไม่มีหรือนำมาตรการเสี่ยงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นแทนการคุมขังมาใช้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดปราศจากการนำมาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขังมาใช้แล้ว จะทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาผู้กระทำความผิดล้นเรือนจำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็จะทำได้ยาก อันเป็นปัญหาที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยประสบอยู่ในขณะนี้ได้ และจะส่งผลให้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทวีความรุนแรงยากแก่การแก้ไขขึ้นด้วย โดยทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือในการดำเนินการดังกล่าวจากทุกภาคส่วนทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคสังคม

จากการที่ได้ศึกษาถึงการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและวิธีการปฏิบัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน พบว่ามีข้อบกพร่องที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่หลายประการ ซึ่งถ้าหากได้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและวิธีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องนี้แล้วจะสามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดได้อย่างเหมาะสมและแก้ปัญหาการกระทำความผิดได้อย่างตรงจุดมากขึ้น ดังนี้ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดหญิงในคดียาเสพติดนั้น ต้องมีการนำแนวคิดในเรื่องการใช้มาตรการเสี่ยงโทษจำคุกหรือมาตรการที่มีใช้การคุมขังมาใช้ กล่าวคือ ให้เพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขังผู้กระทำความผิดหญิง โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในพระราชบัญญัตินี้ในส่วนของอำนาจของเจ้าพนักงานให้สามารถใช้ดุลพินิจในการใช้มาตรการหรือวิธีการที่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขังมาใช้ได้อย่างสะดวก ถูกต้องและมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน และเพื่อมิให้เจ้าพนักงานเกิดความสับสนในการทำงาน ก็ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่มีใช้การคุมขังบัญญัติไว้ในส่วนนี้ด้วย เช่น การปล่อยชั่วคราว มาตรการจำคุกในวันหยุด การจำคุกเป็นรายวันหรือมาตรการคุมประพฤติ เป็นต้น เพื่อลดปัญหาสภาวะผู้ตั้งขังล้นเรือนจำและผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดและครอบครัวของผู้กระทำความผิดด้วย เพราะโทษจำคุกเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลกระทบต่อมนุษย์มากและทำให้สูญเสียบุคลิกภาพเดิมของบุคคลไป

2. ให้มีคณะกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน เพื่อพิจารณาว่าจะจัดการตามมาตรการปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ โดยให้พนักงานอัยการตำรวจ พนักงานคุม

ประพจน์และนักสังคมสงเคราะห์เข้ามามีบทบาทในกระบวนการพิจารณาในชั้นนี้ด้วยจึงจะเหมาะสม และบัญญัติอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการพิจารณาชุดนี้ไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 ในส่วนของอำนาจของเจ้าพนักงานด้วย และให้คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจความเห็นยื่นต่อศาลเกี่ยวกับมาตรการที่ใช้กับผู้กระทำความผิดในชั้นของเจ้าพนักงานและผลการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อให้ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาต่อไป และบัญญัติเพิ่มเติมให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษอื่นแทนการจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดหญิงไว้ในพระราชบัญญัตินี้ในส่วนของอำนาจศาลในการพิจารณาและการทำคำพิพากษาดังด้วย

3. กำหนดให้มีมาตรการการติดตามในระหว่างการใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังและประเมินผลการใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังทั้งในชั้นของเจ้าพนักงานและชั้นศาลด้วย โดยให้เป็นอำนาจของกรมคุมประพฤติเป็นผู้ติดตามและประเมินผล และรายงานผลการใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังไปยังเจ้าพนักงานหรือศาลที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี หากพบว่ามีอาการเลวร้ายหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่ใช้เป็นมาตรการที่มีใช้การคุมขังก็ให้เจ้าพนักงานหรือศาลดำเนินการกับผู้กระทำความผิดไปตามขั้นตอนทางกระบวนการยุติธรรมโดยปกติทันที

4. ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการที่สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร เช่น มาตรการปล่อยชั่วคราว มาตรการคุมประพฤติหรือมาตรการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดหญิงออกจากกระบวนการทางศาลไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 โดยการพัฒนาทางเลือกสำหรับเพศหญิงขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินของศาล โดยต้องพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงและภาวะของผู้กระทำความผิดในการดูแลครอบครัว มาใช้เป็นหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณากับผู้กระทำความผิดหญิงในคดีอาญาในประเทศไทย

5. ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 ให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่ในชั้นการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี การพิจารณาคดี และการกำหนดมาตรการที่มีใช้การคุมขังในชั้นของเจ้าพนักงาน รวมถึงมาตรการการเลี้ยงโทษจำคุกในชั้นศาลไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 เป็นการเฉพาะ โดยแยกออกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป

6. กำหนดบทบัญญัติให้ศาลสามารถใช้อำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจ ในคดีอาญาที่มีผู้กระทำความผิดเป็นผู้หญิงไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 เพื่อให้ศาลได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตและพฤติกรรมของการกระทำความผิดทั้งหมดของผู้กระทำความผิดประกอบการพิจารณาพิพากษา และเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดมาตรการทางเลือกอื่นนอกจากการลงโทษจำคุกที่เหมาะสม อันเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขความผิดของตนเองโดยไม่มีมลทินติดตัวและเพื่อสร้างความรู้สึกให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ภายใต้คำแนะนำของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2559 และหลักการของข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร (Bangkok Rules)

บรรณานุกรม

- คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.
- ธานี วรภัทร์. วิกฤตราชทัณฑ์ : วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2554.
- นัทธี จิตสว่าง. “การแก้ปัญหาผู้ต้องขังหญิงล้นคุกในประเทศไทย.” สืบค้นเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/582021>.
- นัทธี จิตสว่าง. “แนวทางการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ไปสู่การปฏิบัติในงานราชทัณฑ์ของไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2559, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/533423>.
- วชิราภรณ์ อนุกุล. “กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ : ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์และคณะ. “รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง วาทกรรมยาเสพติด: อิศรภาพของผู้ต้องขังหญิง. กระทรวงยุติธรรม : ศูนย์วิจัยสำนักกิจการในพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2559.
- อัมณพ ชูบำรุง,อุนิษา เลิศโตมรสกุล. อาชญากรรมและอาญาวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2555.
- Mark A.R.Kleiman, James E Hawdon. Encyclopedia of Drug Policy. SAGE Publications.Lnc.2455 Teller road Thousand Oaks California 91320,2011.
- United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non – Custodial Measures of Women Offenders. (the Bangkok Rules), https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Bangkok_Rules_ENG_22032015.pdf, 15 October 2015.